

Õiguskantsler

Minister Andres Anvelt
Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 13.08.2014 nr JUM/14-1141/-1K

Meie 05.09.2014 nr 18-2/141060/1403695

Arvamus kriminaalmenetluse seadustiku ja riigi õigusabi seaduse muutmise seaduse eelnõule

Austatud härra minister

Täna Teid võimaluse eest anda arvamus kriminaalmenetluse seadustiku ja riigi õigusabi seaduse muutmise seaduse eelnõu osas. Soovin esmalt rõhutada, et eelnõuga kavandatavad muudatused kriminaalmenetluses osalejate põhiõiguste paremaks tagamiseks on kahtlemata olulised ja iseäranis kaalukaks pean ma kannatanu rolli senise kriminaalmenetluse seadustiku (edaspidi ka KrMS) tekstiga võrreldes suuremat tähtsustamist ja talle enama tähelepanu pööramist.

Pean väga vajalikuks eelnõuga kavandatavat kannatanu riskihindamist (eelnõu § 1 punkt 6, millele lisatakse kriminaalmenetluse seadustikku § 37²). Riskihindamine on kannatanu ja tema põhiõiguste kaitse ning tagamise huvides ilmselgelt oluline. Samas peab riskihindamine (ja tegelikult kogu eelnõus välja pakutud uurimisasutuse kannatanuga tehtav töö) selleks, et ta oleks tõeliselt tõhus, ilmselt olema tehtud selleks vastava koolituse saanud isikute poolt ning olukorras, kus menetlejal on ressursi kannatanule vajaliku tähelepanu pöörata. Selle tõttu pean väga oluliseks rõhutada, et enne eelnõus toodu jõustumist on vaja tugevalt panustada asjaomaste menetlejate vastavasse koolitamisest, samuti tuleks hinnata erinevate ministeeriumite valitsemisalas olevate uurimisasutuste reaalseid võimalusi kannatanuga tehtava tööga tegelemiseks kriminaalmenetluse läbiviimise sees. Rõhutan, et iseenesest äärmiselt vajalik töö kannatanuga ei tohi jääda eelnõu seaduseks saamisel uurimisasutuse kohustuseks, mille täitmiseks asutusel ja selle ametnikel puuduvad teadmised ja aeg.

Mul on hea meel, et eelnõuga plaanitakse muuta ka kriminaalmenetluse nn katkematusse põhimõttega seonduvaid norme. Märgin, et õiguskantsler juhtis probleemidele nimetatud põhimõtet puudutavate sätete osas tähelepanu 26.09.2012 märgukirjas nr 6-8/120138/1204454 ja osutas, et KrMS § 339 lõige 1 p 11 on vastuolus Eesti Vabariigi põhiseaduse § 14 ja § 15 lõike 1 lausest 1 ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklist 6 tuleneva õigusega tõhusale õiguskaitsele ja ausale õigusemõistmisele ja et säte vajab muutmist. Eelnõuga on kavas KrMS § 339 lõige 1 p 11 kehtetuks tunnistada, mis peaks märgukirjas viidatud probleemi lahendama.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Teatud kahtlusi tekitab eelnõu § 1 punkt 36, mille kohaselt lisatakse KrMS §-i 227 lõige 6, millega välistatakse kaitsja õigus taotleda nende isikute kutsumist kohtuistungile, kelle kutsumist kohtuistungile ei ole kaitseaktis märgitud. Mõistagi on oluline, et kaitsetegevus ei oleks laialivalgub ja kaitsjad teeks enne kohtumenetlust eeluurimisel kogutud materjalidega põhjalikku tööd, mis võimaldab säästa ka kohtumenetluseks kuluvat aega (seda on rõhutatud ka eelnõu seletuskirjas). Samas on kriminaalmenetlus piisavalt dünaamiline ja kogu protsessi käiku ei ole võimalik ilmselt kaitseakti esitamisel ette näha ja vajadus täiendavate tunnistajate kutsumise järgi ei pruugi olla põhjendamatult hoolimata nende mainimata jätmisest kaitseaktis. Leian, et menetluse tõhusus ei saa olla faktor, mis viib kaitseõiguse ülemäärase piiramiseni seeläbi, et välistada kaitsja põhjendatud taotlusi tõendite kogumiseks. Eelnõu seletuskirjas ei ole toodud kuigi veenvaid põhjusi, miks ei piisa juba olemasolevatest sätetest (ennekõike KrMS § 286¹ ja KrMS § 297) ja miks on vajalik sõnastada säte nii, et kaitsjal puudub õigus isegi vastavat taotlust esitada, mida kohus saaks siis vaagida ning vajadusel ka rahuldamata jätta.

Seletuskirjas on küll osutatud, et KrMS § 227 täiendamine lõikega 6 ei välista KrMS § 297 lõigete 1 ja 2 alusel täiendavate tõendite kogumise taotluse esitamist kaitsja poolt, kuid seda tulenevalt kohtuistungil selgunud täiendavatest asjaoludest, mis ei olnud varem (kaitseakti koostamise ajal) teada. Samas ei ole selline tõlgendus eelnõus pakutavate sätete tekstist ühemõtteliselt välja loetav ja hilisemat segadust normide tõlgendamisel võib tekitada ka teatav vastuolu eelnõu § 1 punktides 36 ja 54 kavandatavate muudatuste vahel (kuidas saab kohus läbi vaadata ja langetada kaalutusotsuse taotluse osas, mille esitamise KrMS § 227 lõige 6 eelnõu kohaselt üldse välistaks). Leian, et eelnõus esitatud KrMS § 227 muudatused (ja sellega seotud muudatused KrMS § 297 lõikes 3) võivad pakutud sõnastuses viia kaitseõiguse põhjendamatult piiramiseni, mistõttu tuleks täiendavalt kaaluda sellises sõnastuses eelnõu § 1 punkti 36 lisamise vajalikkust.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel